

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska socialfonden

Projekt Framtidscentrum

Fördjupad slutrapport genomförande, ESFprojekt, Gislaveds kommun

Monica Johansson, Eccola
24/08/2014

Innehåll

Sammanfattning	2
Projektets resultat	4
Påverkan individ-, organisations- och strukturnivå	6
Syfte och mål med projektet	9
Lärande i projektet	11
Förändringar under projektiden som påverkat resultaten	12
Arbetsätt	13
Deltagande aktörer i projektet	14
Jämställdhetsintegrering	16
Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning	16
Spridning och påverkansarbete	17
Egenutvärdering	17
Kommentarer och tips	17
Kontaktpersoner	19
Källor	20

Fördjupad rapport, av ESF-projektet Framtidscentrum, Gislaveds kommun

Sammanfattning

Projektet Framtidscentrum har drivits med stöd av Europeiska socialfonden (ESF), programområde 2 (ökat arbetskraftsutbud) under perioden 2012-01-01 till 2014-05-30.¹ Projektet ägdes av Gislaveds Näringslivs Aktiebolag (GNAB) i samverkan med Arbetsförmedlingen Värnamo, AB Gislavedshus, IF Metall, Arbetsmarknadsorganisationen (AMO), Individ och familjeomsorgen (IFO), Vuxenutbildningen i Gislaveds kommun, Högskolan i Borås och Högskolan på Hemmaplan.

Projektets målgrupp är personer med utomnordisk bakgrund som har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden.

Syftet för projektet har varit att hitta metoder för att förkorta individernas väg till egen försörjning genom ökad samverkan, samt att skapa en neutral plattform.

Projektet visade sig få andra målgrupper än de som ursprungligen avsetts. Deltagarna stod längre ifrån arbetsmarknaden än förväntat, och var inte mogna att ta steget ut i arbetslivet. Behoven som individerna uttryckte (språkräning, hjälp med samhällsservice, ökad kunskap om hur det svenska samhället fungerar, trygghet och närhet vad beträffar aktiviteternas lokalisering, etc.) ledde till att innehållet och inriktningen blev annorlunda än vad som planerats från början. Från att ha haft ett klart fokus på arbetsmarknadsaktiviteter, inriktades projektet huvudsakligen på integration och förberedelser för anställningsbarhet.

Bland styrgruppens ledamöter har funnits en klar ambition att verka följsamt till deltagarnas behov. De skilda regelverk och organisationskulturer som funnits representerade i styrgruppen har emellertid tidvis försvårat projektets arbete, och hämmat samsynen i gruppen. Det lokala/behovsinriktade arbetet som styrgruppen velat bedriva ”nedifrån och upp” har ibland kolliderat med de stuprörslänkande åtgärder som kanaliseras från de statliga myndigheterna på nationell nivå. Det har tagit tid för gruppen att arbeta optimalt utifrån ledamöternas respektive formella roller, i relation till deltagarnas behov. Under projektets sista 15 månader har styrgruppen funnit sin rätta form, och den eftersträlvade samsynen har uppnåtts.

En lärande utvärdering har genomförts av Contextio Ethnographic AB sedan våren 2013. Slututvärderingsrapport levererades i maj 2014. Utvärderingen visar bl.a. på följande resultat:

- 125 personer har varit inskriva i projektet, varav 91 deltagit aktivt i godkända aktiviteter.
- Tretton personer har fått arbete och minst en person har startat eget företag. Tio personer får en yrkesförberedande (trä)utbildning, som på längre sikt kommer att leda till att lika många nya arbeten skapas.
- Två har tagit körkort där projektet bidragit med körkortsteori.
- Projektets aktiviteter är uppskattade och efterfrågade hos deltagarna. Fler kvinnor än män har deltagit i aktiviteterna. Att stärka kvinnor har för övrigt genomgående varit ett starkt fokus i projektet.
- Effekter på deltagarna i form av snabbare språkutveckling, ökad kunskap om samhället och stärkt självförtroende kan iakttas.
- Projektet har pekat på behov av samhällsservice och anpassade åtgärder för målgruppen.

Utvärderarna sammanfattar måluppfyllelsen och konstaterar att; ett antal personer har fått arbete, snabbare språkutveckling kan noteras hos majoriteten av deltagarna samt att deltagarna vittar om att de stärkts genom medverkan i projektet. Dessa resultat kan förväntas påverka individernas anställningsbarhet och möjligheter till

¹ ESF Dnr.2011-303001

ökat deltagande och egenförsörjning på längre sikt. Träutbildningen, den förbättrade svenskan, söka-jobbkursen och körkortsutbildningen kan ses som tydliga steg i rätt riktning.

Här skall tilläggas att deltagarna visar tydliga tecken på att de känner sig säkrare och mer hoppfulla. Projektpersonalen tror att en av de bidragande osakerna till dessa positiva förändringar är att Framtidscentrum är närheten till en neutral samlingsplats som ingjuter trygghet och förenar många individer med liknande behov i gemensamma aktiviteter.

Deltagarnas ökade vilja och engagemang framgår av antalet deltagare i de olika aktiviteterna, de starkt förbättrade kunskaperna i svenska språket, samt citat från intervjuer som genomförts av utvärderarna i Contextio.

Ökad integration definieras av utvärderarna i termer av förbättrad svenska, att kvinnor stärks, att isoleringen bryts och att gruppen får ökat förtroende för myndigheter. Utvärderarna konstaterar: *"Resultatet visar en tydlig utveckling inom de tre förstnämnda områdena. Genom det förtroende som har skapats på Framtidscentrum har också kontakten med myndigheterna underlättats. Resultatet talar alltså för att deltagarna har stärkts på flera olika sätt. De har stärkts språkligt, kunskapsmässigt och fått en ökad social gemenskap genom vilken de fått ökade möjligheter till delaktighet i samhället. Samtidigt visar erfarenheterna från ett flertal projekt/utredningar att det krävs en längre tids stöd och mer anpassade förberedande yrkesutbildningar för att öka anställningsbarheten hos personer från den aktuella målgruppen."*

Utvärderarna noterar vidare att samverkan utvecklats och stärkts framförallt i styrgruppen, där näringslivet varit en viktigt partner som projektägare. Samverkan har också utvecklats med studieförbunden. Fler aktörer än tidigare har således samlats kring individerna och aktörerna har lärt känna varandra. Utvärderarens slutsats är att målsättningen om ett effektivare samarbete har uppfyllts under projekttiden och är viktig att ta tillvara i framtiden.

De lärdomar som utvärderingen pekat på får också ses som ett projektresultat inför ett framtida implementeringsarbete och eventuella nya gemensamma projekt. Även om parterna i dagsläget inte är samstämmiga över hur resultaten skall implementeras finns det en vilja hos de berörda parterna att fortsätta. Vid det sista styrgruppsmötet den 19 maj 2014 diskuterades möjligheten att fortsätta hålla lokalen på Trasten öppen i väntan på ett politiskt beslut om mötesplatser. AB Gislavedshus upplåter lokalen även fortsättningsvis. GNAB, tankesmedjan UniQraft och föreningar kan fortsätta att ha möten och annan verksamhet i lokalerna under tiden, och de boende kan fortsätta träffas där.

Erfarenheter från projekt Framtidscentrum och andra projekt som arbetar med samma målgrupp visar att det tar tid att rusta personer med kort utbildning för den svenska arbetsmarknaden. För att långsiktig förändring skall kunna ske på organisations- och strukturnivån krävs att frågor som rör samordning av verksamheten lyfts på den lokala och regionala politiska nivån och kanaliseras till de centrala beslutsfattarna på nationellt plan. Mer utrymme måste ges för ett flexibla tänk inom integrations- och arbetsmarknadsfrågorna, så att aktiviteter på ett bättre sätt kan möta målgruppernas behov.

Styrgruppens ledamöter har vid flera tillfällen tvingats konstatera att regelverken för de olika aktörerna som hanterar integration och arbetsmarknadsfrågor inte kommunicerar med varandra, vilket gör att resurser som redan finns på plats inte kan utnyttjas på ett effektivt sätt. *"Regelverken har fastställts på högre ort. Här behövs istället ett tydligt, kommunalt ägarskap, så att besluten och regelverken blir bättre anpassade till lokala förhållanden"*, fastslår projektägaren.

Föreliggande rapport avser att skildra projektets genomförandefas, och är en utvidgad och fördjupad variant av utvärderarens slutrapport. Rapporten har tagits fram i nära samarbete med projektledaren Sofia Marica och Anders Ahlström, som representerar projektägaren, Gislaveds Näringsliv AB och syftar till att dokumentera och sprida lärdomar, erfarenheter och resultat av projektet. Förhoppningen är att rapporten skall tjäna som underlag för dialog med bl.a. myndigheter och politiker om framtida långsiktigt hållbara lösningar som gynnar Framtidscentrums målgrupper.

² Slutrapport från utvärderarna Contextio AB, 2014

Projektets resultat

Problem och behovsbild – samverkan och strategisk påverkan

I ansökan till Sociala Fonden, Dnr 2011-3030019 beskrivs problem- och behovsbilden enligt följande:

*".. I dag finns många invånare med utomnordisk bakgrund som lever isolerade i samhället och har mycket svårt att ta sig in på arbetsmarknaden..." "...Kvinnorna... har det särskilt svårt att bryta de kulturella och sociala normer som finns för ta steget ut till arbete och egen försörjning..."*³

Orsakerna till utanförskapet är, enligt ansökan, bl.a.: *"bristande informationsflöde, en arbetsmarknad med förutfattade meningar, bristen på stöd för att byta upp och förverkliga egna initiativ samt en kulturellt betingad könsdiskriminering."*

I ansökan nämns tre huvudsakliga syften för projektet:⁴

- (I) Hitta arbetsmetoder som leder till minskad arbetslöshet bland människor med invandrarbakgrund. Arbetet ska utgå från individens behov och drivkrafter och verka mot individens mål. Invandrarkvinnan ska stöttas att bryta kulturella hinder för utveckling.
- (II) Stärka samarbete mellan organisationer som jobbar med invandrare i syfte att hitta en gemensam arbetsmodell som minskar arbetslösheten bland invandrare och samtidigt sparar på aktörernas resurser. Viktigt är att näringslivet ingår i samarbetet.
- (III) Skapa en neutral plats. En plats som inte har en negativ association kan göra att fler personer kommer att söka hjälp i god tid.. Individerna blir tryggare, mer påverkbara och människors väg till egen försörjning förväntas därmed förkortas.

Ambitionerna relaterade till *samverkan* återfinns framförallt i det andra av de tre syftena, och handlar då främst om samverkan mellan de aktörer som hanterar integrations- och arbetsmarknadsfrågorna samt näringslivet. Det är också genom denna samverkan som projektet syftar till att åstadkomma strategisk påverkan på strukturnivå och på lång sikt. Begreppet *samverkan* kan dock också sägas anspela på det första syftet, som refererar till det angreppssätt som projektaktörerna avser att anta i kommunikationen och arbetet med individerna; dvs. fokusering på individernas behov, drivkrafter och mål.

Resultat och förslag till goda lösningar

Nedan återger vi, med smärre förändringar, Contextios sammanfattning av resultaten.

- Målgruppen visade sig stå långt från arbetsmarknaden och flera av deltagarna har endast en kortare utbildning.⁵
- Brist på samsyn hos samverkansparterna och utebliven medfinansiering försvårade uppstarten. Samverkan har, underhand, kommit att fungera bättre och aktiviteter har kunnat genomföras med utgångspunkt i målgruppens behov.
- 125 personer har varit inskriva i projektet, varav 91 deltagit aktivt i godkända aktiviteter.
- Tretton personer har fått arbete och minst en person har startat eget företag. Tio personer har fått en yrkesförberedande (trä) utbildning. Två har tagit körkort, då projektet bidragit med körkortsteori.
- Projektets aktiviteter har varit uppskattade och efterfrågade hos deltagarna. Fler kvinnor än män har deltagit i aktiviteterna.
- Deltagare – inte minst kvinnorna – avsätter tid från sin fritid för att lära sig nya saker

³ Ansökan till ESF Dnr 2011-3030019, s. 2.

⁴ Ansökan till ESF Dnr 2011-3030019.

⁵ 67% av deltagarna har upp till 9 års grundskoleutbildning. Slutrapport Framtidscentrum, Contextio AB, 2014, s. 30 (Bilaga 4).

- Framtidscentrums lokalisering – på bostadsområdet Trasten beskrivs som en ”trygghetsfaktor” – inte minst av kvinnorna, som ofta behöver finnas tillgängliga för barnen när de kommer från skolan. Framtidscentrum är en neutral samlingsplats som förenar många individer med liknande behov i gemensamma aktiviteter. Närheten bidrar också till att skapa ett större engagemang bland deltagarna.
- Effekter på deltagarna i form av snabbare språkutveckling, bättre kunskap om samhället, ett större engagemang och mera vilja till att delta i aktiviteter tillsammans med andra samt bättre självförtroende kan iakttas.
- Projektorganisationen har inte fungerat optimalt, men både arbetsgrupp- och styrgrupp är nöjda med aktiviteterna och har hittat former för samverkan inom respektive grupp.
- Projektet har pekat på behov av samhällsservice och anpassade åtgärder för målgruppen.
- Förutsättningarna för implementering av Framtidscentrum är i dagsläget oklara men vissa delar av verksamheten kommer att implementeras i ordinarie strukturer.

Några förslag till goda lösningar som delvis är resultat som framkommit genom Framtidscentrum är, vidare att:

- Lokala behov måste vara styrande om Sverige skall få bukt med de tydliga utmaningar som är förknippade med integrations- och arbetsmarknadsfrågorna. Bottom-up-perspektivet i organiseringen av verksamheten måste förstärkas.
- En bättre validering av individernas behov behövs generellt. Framtidscentrum (och andra integrationsprojekt som bedrivs/bedrivits i Jönköpings län⁶ och på andra håll i Sverige) visar på att personer med invandrarbakgrund i allmänhet har en längre startsträcka än vad myndigheter och beslutsfattare förutsätter i sina åtgärder. Människor behöver tränas för att bli anställningsbara, snarare än att genast standardmässigt ”slussas vidare” i administrativa strukturer.
- Ökad anställningsbarhet kan vi nå genom att göra utbildnings- och arbetsmarknadsåtgärder mer flexibla, men framförallt genom att möta individen där han/hon är snarare än att anta att människor har samma eller snarlika behov. Organisationerna som medverkat i projektet är medvetna om betydelsen av samverkan mellan olika myndigheter och andra stödjande åtgärder, men regelverket hindrar eller omöjliggör ofta ”skräddarsydda” arbetsmarknads- eller utbildningsinsatser.

Det faktum att projektet, alltsedan starten haft medverkan från näringslivet (inte minst genom näringslivsbolagets medverkan) har bidragit till att projektets aktörer kommit till insikt om några av de utmaningar och flaskhalsar som skapas genom det angreppssätt som tillämpas av myndigheter och beslutsfattare när de närmar sig näringslivet för att kanalisera deltagare till praktik- och arbetsplatser i det privata näringslivet.

De förslag till goda lösningar som framkommit i projektet är framförallt de samverkansformer och verksamheter som projektet innefattat. Samarbetet mellan kommunens arbetsmarknadsorganisation, individ- och familjeomsorg, samt Arbetsförmedlingen och näringslivsbolaget, studieförbund samt KomVux/YrkesVux är ett exempel på hur projektet har verkat för att åstadkomma nya lösningar. Den uttalade ambitionen att utgå från individens behov och drivkrafter är ett annat exempel.

Detta sistnämnda fokus har legat till grund för utformningen av aktiviteter som direkt efterfrågats av deltagarna själva. Projektets innehåll och aktiviteter (beskrivs närmare längre fram i rapporten) är således förslag till goda lösningar. Möjligheten att köpa in utbildningar som efterfrågas av deltagarna själva efterhand är definitivt en möjliggörande faktor i sammanhanget. En av de yrkesförberedande aktiviteterna – träutbildningen – kan sägas vara en bland flera goda lösningar som kunnat erbjudas just genom det flexibla angreppssättet i inköp av aktiviteter.

⁶ Ett projekt som visar på snarlika tendenser beträffande individernas behov av spåkkunskaper, samhällsservice och kunskap om hur samhället fungerar är projekt INFRA (2011-2014). Se extern lärande utvärderingsrapport Ann Britt Karlsson och Monica Johansson, Con Trust i mars 2014.

Projektägaren och projektledaren, majoriteten av deltagarna, samt ledamöterna i styrgrupp och arbetsgrupp framhåller också lokaliseringen av Framtidscentrum (i det invandrartäta kvarteret Trasten) som ett förslag till god lösning – inte minst eftersom projektet har fokus på kapacitetsstärkning av kvinnor.⁷

Möjliggörande faktorer, hinder och utmaningar

Contextio gör en sammanställning av möjliggörande faktorer, såväl som hinder och utmaningar som kännetecknat projektet och påverkat resultatet:⁸

Utvärderingen pekar på en rad framgångsfaktorer och utmaningar/hinder under projekttiden vilka påverkat projektets resultat. Dessa faktorer ligger på olika nivåer och visas i bilden nedan.

Framgångsfaktorer

Projektnivå

- Bygger på frivillighet
- Individfokus
- Legitimitet hos målgruppen
- Vilja och engagemang hos deltagare, personal och samverkansparter
- Flexibilitet hos personal och samverkansparter
- Lyssnat in behov
- Möjligheten att köpa in utbildningar
- Samarbete med studieförbunden
- Placering – närheten till målgruppen, som skapar känslan av tillgänglighet och trygghet och ökar förtroendet för myndigheter

Strukturell nivå

- Samverkan mellan myndigheter kring individen
- Flexibilitet och nedifrån- och-upp ambitioner
- Förståelse för varandras uppdrag/begränsningar

Hinder och utmaningar

Projektrelaterade

- Målgruppen stämde inte med förstudiens analys
- Bristande förankring hos berörda parter
- Projektledaren slutade inför genomförandefasen
- Brist på personal och resurser i början av projektiden
- Brist på samsyn hos samverkansparterna
- Otydlig kommunikation mellan styr- och arbetsgrupp.
- Kulturskillnader mellan näringsliv och myndigheter.
- Olika uppfattning om implementering
- Perspektivet (2 år) är alltför kort för att långsiktiga strukturella förändringar skall kunna åstadkommas
- Tidshorisonten är otillräcklig

Strukturella

- Flera organisationer med olika regelverk äger integrationsfrågan Dessutom kommunicerar inte regelverken sinsemellan
- Ordinarie insatser möter inte upp behoven hos målgruppen
- Det saknas fungerande system för validering av kunskap
- Regelverk kring upphandling
- Parallella strukturer för samverkan
- Interna konflikter i berörda organisationen
- Avsaknaden av ett tydligt, kommunalt ägarskap, som bättre skulle kunna anpassa beslut och regelverk till lokala förhållanden.

Påverkan individ-, organisations- och strukturnivå

Projektets huvudsakliga målgrupp är, som tidigare framgått, deltagarna (individerna) själva, men organisationerna och myndigheterna i samhället förväntas också kunna dra nytta av projektets resultat genom att hitta nya och bättre sätt att samverka (organisationsnivån). När aktörerna i samverkan med målgruppens individer hittar vägar till långsiktigt hållbara lösningar och arbetssätt, som kan användas av organisationer och myndigheter, och som i bästa fall kan spridas och användas av andra kommuner eller regioner rör det sig om *påverkan på strukturerna*.

⁷ Kvinnliga (och manliga) deltagare i projektet vittnar i Contextios intervjuer om betydelsen av den geografiska lokaliseringen av Framtidscentrum, eftersom familjemedlemmarna lätt kan nå deltagaren när han/hon finns nära hemmet. Dessutom har Framtidscentrum blivit en plats där boende i området träffas i gemensamma aktiviteter.

⁸ Slutrapport från utvärderarna Contextio AB, 2014, s. 21. Vissa tillägg har dock gjorts av Monica Johansson, Eccola i juli 2014 efter samtal med projektägaren.

Projektet har haft sin absolut starkaste påverkan på individnivå. I utvärderarnas rapport kommenteras måluppfyllelsen på individnivå enligt följande: *"...anställningsarbetet utifrån målgruppen såsom förbättrad svenska, insikt om samhällets förväntningar att delta på arbetsmarknaden och möjligheter till studier/arbete, ökad kompetens samt ökad kunskap om arbetsmarknaden. Utvärdringsresultatet tyder på att detta har skett för åtminstone en del av deltagarna men omfattningen går inte att bedöma. Dock får träutbildningen, den förbättrade svenskan, söka-jobbkursen och körkort ses som tydliga steg i rätt riktning.*

*Ökad integration specificeras i verksamhetslogiken såsom förbättrad svenska, att stärka kvinnor, bryta isolering och ökat förtroende för myndigheter. Resultatet visar en tydlig utveckling inom de tre förstnämnda områdena. Genom det förtroende som har skapats på Framtidscentrum har också kontakten med myndigheterna underlättats. Resultatet talar alltså för att deltagarna har stärkts på flera olika sätt. De har stärkts språkligt, kunskapsmässigt och fått en ökad social gemenskap genom vilken de fått ökade möjligheter till delaktighet i samhället. Samtidigt visar erfarenheterna från ett flertal projekt/utredningar att det krävs en längre tids stöd och mer anpassade förberedande yrkesutbildningar för att öka anställningsarbeten hos personer från den aktuella målgruppen."*⁹

Projektägaren vill tillägga att en av de främsta aspekterna som indikerar påverkan på individnivån är att deltagarna visat ett starkt engagemang och att viljan att lära har stärkts. Detta leder, enligt projektägaren, i sin tur till långsiktig kapacitetsförstärkning hos individerna.

Contextio nämner också att projektet bidrar till att förbättra samverkan mellan projektets aktörer/organisationer/myndigheter, och baserar den slutsatsen på intervjuer/fokusgrupper som genomförts med projektägare, projektledningen, samt arbets- och styrgruppens ledamöter. Här skall dock nämnas att arbetsgruppens ledamöters uppfattning avviker från styrgruppens samt projektägarens och projektledarens uppfattning. Projektägaren vill också tillägga att samarbetet förvisso förbättrats något underhand, och att samsynen bland aktörerna förstärkts, men att strukturerna (framförallt Arbetsförmedlingen) är alltför rigida för att en långsiktigt hållbar förändring i positiv riktning skall vara möjlig.

Ett starkt "uppifrån-och-ned" perspektiv som inte matchar de lokala behoven styr, enligt projektägaren, integrations- och arbetsmarknadspolitiken: *"Organisationerna är toppstyrda från Stockholm, och för oss som skaffat oss en klar bild av vad individerna behöver, framstår det som helt förödande när individerna tvingas in i strukturer och åtgärder som inte är anpassade till deras behov. Den allra största delen av upphandlingen av yrkesutbildningar för vuxna upphandlas centralt från Stockholm. Det är inte svårt att förstå att det aldrig kan bli kvalitet i sådana insatser..."*¹⁰

Projektägaren fortsätter: *"Den toppstyrda organisationen av verksamheterna leder ofta till att människor hänvisas till aktiviteter som inte matchar deras behov. Det händer också att individer som skrivs in i en åtgärd inte är färdig för det. I Framtidscentrum gjorde vi i början en dålig erfarenhet när vi skickade deltagare till företagspraktik. De behövde mer förberedelse för att bli säkrare, framförallt med svenskan, inte minst för att kunna kommunicera med arbetsledning och kollegor, men också för att kunna förstå t.ex. arbetsinstruktioner och säkerhetsföreskrifter." Förutsättningarna för samverkan mellan aktörerna måste förbättras, och regelverk göras mer elastiska, så att lokala aktörer som känner individernas behov har möjlighet att verka för en långsiktigt hållbar lösning."*

Regelverket för de olika myndigheterna och det faktum att aktörerna som arbetar med målgruppen är hårt styrda av sina hemmaorganisationer, och dess definierade uppgifter försvårar för projekt som Framtidscentrum, som axlar ansvaret att under en begränsad tid motsvara målgruppens behov och uppnå resultat för individerna. Enskilda handläggare refererar oftare till sin roll än till målgruppens behov, vilket tyder på aktörernas tendens att fokusera på sin egen hemmaorganisation och de formella rollerna. Detta hämmar, enligt projektägarens och projektledarens uppfattning, aktörernas rörelseutrymme och kreativitet beträffande möjligheterna att skapa nya, målgruppsanpassade lösningar.

I projektägarens ögon förefaller organisationerna således oförmögna att verka utifrån en samsyn, och med projektets målgrupp i främsta rummet. De olika organisationernas uppgifter, ansvar och målsättningar överlappar dessutom varandra, vilket gör integrations- och arbetsmarknadsområdet komplext och trögriktigt.

⁹ Slutrapport från utvärderarna Contextio AB, 2014, s. 23. För liknande resultat och tendenser i integrations- och arbetsmarknadsverksamheter, se t.ex. ESF-projektet "INFRA", utvärderat av företaget Contrust. Slutrapporterat till ESF i mars, 2014.

¹⁰ Intervju med Anders Ahlström 2014-05-29. Monica Johansson, Eccola.

Projektets aktörer har idag en mer samlad kunskap om integrations- och arbetsmarknadsområdet, och om varandras verksamheter. Delar av projektet kommer att leva kvar i någon form, förmodligen genom att lokalen i bostadsområdet Trasten används som en form av "Medborgarkontor". Dock finns ingen långsiktig plan för att t.ex. styrgruppens aktörer kommer att ha något bestående samarbete i den form som bedrivits under projekttiden. Ej heller har projektet lämnat några bestående avtryck i de mer övergripande strukturerna eller rutinerna som relaterar till integrations- och arbetsmarknadsfrågorna.

Till frågan om påverkan hör också de mer långsiktigt hållbara förändringar som Framtidscentrum skulle kunna medverka till på organisations- och strukturnivån. Utvärderarna behandlar aspekter som rör tillvaratagande och implementering¹¹ enligt följande:

"Vid styrgruppsmötet i mars 2014, liksom under intervjuerna, uttrycker flera intervjupersoner oro för vad som ska hända med projektdeltagarna då det inte finns någon självklar plats för målgruppen efter projekttiden. Deltagarna kommer då att gå tillbaka till sina respektive handläggare där lösningarna kan se helt olika ut. Oro uttrycks speciellt för kvinnliga analfabeter som fått mycket stöd genom projektet. Ett politiskt ställningstagande i frågan efterlyses därför.

Förhoppningar knyts till den integrationspolitiska strategi som nu är ute på remiss i kommunen och ska utmyнна i handlingsplaner för respektive nämnd. Ansvarig för att ta fram en handlingsplan har tagit upp behovet av mötesplatser i underlaget och hoppas på så sätt kunna bidra till en framtida struktur för detta.

Både samverkansparter och intervjuade arbetsgivare kan se behovet av samhällsservice, mötesplatser och språkstöd men har olika syn på placering och hur behoven ska tillgodoses. Flera av de intervjuade påpekar att ett medborgarkontor bör nå alla invandrargrupper och inte bara boende på Trasten. En mer central placering vore därför önskvärd. Andra menar att samhällsservice redan är ett uppdrag för AMO eller kommer att sugas upp av andra ordinarie verksamheter.

Projektägaren menar å sin sida att det är helt fel att lägga ner en fungerande verksamhet som visat sig kunna förändra situationen för individer som tidigare varit utanför samhället. Strukturella hinder som motstridiga regelverk, avsaknaden av behovsprövade förberedande utbildningar och adekvat språkstöd gör det svårt att stötta de individer som nu finns på Framtidscentrum inom ordinarie strukturer.

I skrivande stund är det fortfarande osäkert vad som kommer att hända med Framtidscentrum även om processer pågår för att få till stånd en fortsättning. Följande beslut har hittills tagits:

Gislavedshus ser gärna en fortsättning på verksamheten och är beredda att upplåta lokalen gratis om en offentlig aktör ställer sig bakom verksamheten.

Vuxenutbildningen har sökt och beviljats § 37-medel för språkstöd och utbildning i digitala medier på SFI, riktat till kortutbildade och personer som inte läsa och skriva.

Projektet har pekat på behovet av samhällsservice. Kommunen kommer att öppna ett kontaktcentrum där medborgare kan få viss samhällsservice.

I underlaget för handlingsplanen för en ny integrationsstrategi finns behovet av mötesplatser med.

Deltagare som deltar i den träutbildningen kommer att erbjudas möjlighet att gå klart sin utbildning tills de bedöms vara anställningsbara.

Andra lösningar diskuteras för personer som bedöms ha små möjligheter att få ett arbete, exempelvis sociala företag eller kooperativ."

¹¹ Slutrapport från utvärderarna Contextio AB, 2014, s. 19.

Syfte och mål med projektet

Den övergripande målsättningen är att öka deltagarnas anställningsbarhet och bidra till en ökad integration för att på sikt minska arbetslösheten i målgruppen.

Nya vägar och angreppssätt skall användas för att: *”...bryta upp befintliga strukturer, attityder och könsmönster, skapa bättre informationsflöden samt att skapa förutsättningar för individen att ta egna initiativ. Genom riktat och behovsanpassat stöd med särskilt fokus på kvinnors situation ska projektet hitta och ge målgruppen konkreta verktyg för att närma sig arbetslivet och bidra till en mer jämlik och jämställd arbetsmarknad.”*¹²

De externa utvärderarnas Delrapport (november 2013) beskriver översiktligt målen.¹³

De målsättningar som anges i projektansökan är följande:

1. Minska målgruppernas arbetslöshet i kommunen.
2. 50 procent av deltagarna (80 personer som deltar i projektet) kommer in på arbetsmarknaden antingen genom en anställning eller egen anställning.¹⁴
3. Ett närmare och effektivare samarbete mellan berörda parter som har fokus på att hjälpa människor med invandrarbakgrund att förkorta sin väg till egen försörjning.
4. En snabbare etablering på arbetsmarknaden för målgruppen.
5. Att fler invandrare startar egna företag.
6. Att fler invandrarkvinnor är anställningsbara.
7. Ökning av integreringen till det svenska samhället.
8. En snabbare språkutveckling hos invandrare.
9. Ökad kompetens hos människor med invandrarbakgrund.¹⁵

Enligt projektansökan ska mål nr 1-4 mätas med hjälp av statistik. Mål 6-9 ska istället mätas genom att deltagares ingående status jämförs med ett utgående resultat. Deltagarnas ingående status har uppmätts vid inskrivningssamtal med projektledaren. Det utgående resultatet mäts med hjälp en enkät till deltagarna som genomförs av projektledaren. Enkäten har utformats av projektledaren i dialog med utvärderarna men är inte helt jämförbar med de inledande samtalen. Uppgifter om deltagarnas ingående status och utgående resultat kommer att ligga till grund för en måluppfyllelseanalys vars resultat presenteras i en kommande slututvärdering.

I slutrapporten konstaterar utvärderarna att det faktum att målgruppen stod längre ifrån arbetsmarknaden än förväntat, gör det svårt att tillförlitligt uppskatta måluppfyllelsen, eftersom målen fastställts utifrån den bild som projektaktörerna ursprungligen hade av målgruppens förutsättningar att på kortare sikt gå in i praktik eller få ett arbete. Vi kan också, tillsammans med utvärderarna, konstatera att de kvantitativa målsättningarna inte fungerar optimalt när vi försöker mäta och återge de resultat och förbättringar som *de facto* uppnåtts. En annan central aspekt är att projektperspektivet är starkt begränsat avseende de möjligheter som finns till långsiktig förändring. Detta beror inte enbart på att tiden är otillräcklig, utan också därför att själva projektperspektivet gör att aktörerna samarbetar för att lösa en avgränsad uppgift under en avgränsad tid. Det finns förvisso ambitioner hos vissa av projektaktörerna att tillvarata och fortsätta driva vissa av Framtidscentrums verksamheter, men det behövs mer långsiktiga ambitioner hos aktörerna och politiskt stöd för att förändringar skall kunna ske på sturkturnivån.¹⁶

¹² Ansökan till ESF Dnr 2011-3030019, s. 2.

¹³ Hela stycket är hämtat från Contextios delrapport från november 2013, s. 5.

¹⁴ Utvärderarna tolkar ”egen anställning” som eget företagande.

¹⁵ Ansökan till ESF Dnr 2011-3030019, s. 5.

¹⁶ Liknande slutsatser dras bl.a. i den lärande utvärderingen av ett annat integrationsprojekt medfinansierat av ESF – INFRA (2011-2014). Utvärderingen har utförts av Ann Britt Karlsson och Monica Johansson, ConTrust.

Nedan används utvärderarnas matris¹⁷ för att översiktligt beskriva måluppfyllelsen. Några kompletterande kommentarer har lagts till (kursiv stil) i syfte att ytterligare klargöra projektägares och projektledares ståndpunkt.

Målsättning	Måluppfyllelse	Kommentarer
80 deltagare på Framtidscentrum	Uppfyllt	Minst 91 aktiva deltagare
Minska målgruppernas arbetslöshet	Förmodligen inte	<i>Det är riktigt att projektet i sig (dvs. i det begränsade och kortsiktiga projekt- och tidsperspektivet) inte minskar gruppernas arbetslöshet – men eftersom projektet innehåller flera kompetenshöjande åtgärder kan Framtidscentrum bidra till att på sikt förbättra anställningsbarheten och/eller skapa förutsättningar för att individen intresserar sig för ett yrke/en karriär som han/hon inte vågat hoppas på utan den stärkta självkänsla som flertalet intervjuade deltagare vittnar om. Denna utveckling är särskilt tydligt hos kvinnorna.</i>
50 % av deltagarna in på arbetsmarknaden eller eget företag	Inte uppfyllt	13 personer har fått arbete, en har startat företag. <i>På sikt kommer 10 nya arbeten att skapas genom träutbildningen.</i>
Närmare & effektivare samarbete mellan berörda parter	Uppfyllt	Enligt styrgrupp och projektägare, ej enligt arbetsgrupp
Snabbare etablering på arbetsmarknaden	Delvis	För dem som fått arbete. Övriga kräver insatser under en längre tid. <i>I projektet har vi endast haft möjlighet att följa individerna under en begränsad tid. Deltagarna har en längre startsträcka än vad som kunde förutses i den ursprungliga projektansökan. Projektet borde ha pågått i minst 5 år.</i>
Fler invandrare startar eget (5)	Inte uppfyllt	En startat, ev. fler på gång. <i>Det är definitivt en framkomlig väg. Det finns entreprenörskap bland deltagarna i gruppen.</i>
Fler invandrarkvinnor är anställningsbara	Klara tecken på kapacitetsstärkning	Har stärkts via aktiviteter, samtal och kvinnoförening. Flera har fått arbete.
Ökad integration i det svenska samhället	Uppfyllt?	Går inte att bedöma omfattningen
En snabbare språkutveckling	Delvis uppfyllt	Går inte att bedöma omfattningen. <i>Projektledningen har varit i kontakt med SFI-lärarna i kommunen, som rapporterar en märkbar skillnad och avsevärt förbättrade resultat bland Framtidscentrums deltagare i centrala prov. Av utvärderarnas rapport framgår dessutom tydligt att deltagarna själva upplever att deras kunskaper och känsla av säkerhet i praktisk användning av svenskan förbättrats avsevärt, tack vare Framtidscentrums aktiviteter.</i>
Ökad kompetens	Delvis uppfyllt	Deltagare i kompetenshöjande & jobbförberedande insatser. Klar förbättring vad beträffar kunskaperna i svenska språket.

¹⁷ Slutrapport från utvärderarna Contextio AB, 2014, s. 23.

Utvärderarna sammanfattar måluppfyllelsen och konstaterar att; ett antal personer har fått arbete, snabbare språkutveckling kan noteras hos majoriteten av deltagarna samt att deltagarna vittar om att de stärkts genom medverkan i projektet.

Dessa resultat kan förväntas påverka individernas anställningsbarhet och möjligheter till ökat deltagande och egenförsörjning på längre sikt. Träutbildningen, den förbättrade svenskan, söka-jobbkursen och körkortsutbildningen kan ses som tydliga steg i rätt riktning.

Vi skall här inte underskatta deltagarnas ökade vilja och engagemang, som tydligt framgår av antalet deltagare i de olika aktiviteterna, de starkt förbättrade kunskaperna i svenska språket, samt citat från intervjuer som genomförts av utvärderarna i Contextio.

Ökad integration definieras av utvärderarna i termer av förbättrad svenska, att kvinnor stärks, att isoleringen bryts och att gruppen får ökat förtroende för myndigheter. Utvärderarna konstaterar: *"Resultatet visar en tydlig utveckling inom de tre förstnämnda områdena. Genom det förtroende som har skapats på Framtidscentrum har också kontakten med myndigheterna underlättats. Resultatet talar alltså för att deltagarna har stärkts på flera olika sätt. De har stärkts språkligt, kunskapsmässigt och fått en ökad social gemenskap genom vilken de fått ökade möjligheter till delaktighet i samhället. Samtidigt visar erfarenheterna från ett flertal projekt/ utredningar att det krävs en längre tids stöd och mer anpassade förberedande yrkesutbildningar för att öka anställningsbarheten hos personer från den aktuella målgruppen."*¹⁸

Utvärderarna konstaterar vidare att samverkan utvecklats och stärkts framförallt i styrgruppen, där näringslivet som projektägare varit en viktigt partner. Samverkan har också utvecklats med studieförbunden. Fler aktörer än tidigare har således samlats kring individerna och aktörerna har lärt känna varandra. Utvärderarens slutsats är att målsättningen om ett effektivare samarbete har uppfyllts under projekttiden och är viktig att ta tillvara på i framtiden.

Lärande i projektet

Några av de viktigaste lärdomarna från projektet är relaterade till det ursprungliga antagandet att individerna i målgruppen stod förhållandevis nära arbetsmarknaden. Framtidscentrum kastar ljus över en målgrupp som integrations- och arbetsmarknadsverksamheterna riskerar att försumma – de människor som inte behärskar svenska och som har få kontakter med och begränsad kunskap om samhället. Genom arbetet i Framtidscentrum har aktörerna lärt sig att verksamheten kräver samsyn och medverkan från flera olika aktörer, och att samhällets strukturer är mer komplexa och långsammare än vad vi från början kunde förvänta oss.

Projektägaren vill särskilt understryka att Styrgruppens aktörer vid flera tillfällen tvingats konstatera att regelverken för de olika aktörerna som hanterar integration och arbetsmarknadsfrågor inte kommunicerar med varandra, vilket gör att resurser som redan finns på plats inte kan utnyttjas på ett effektivt sätt. *"Regelverken har fastställts på högre ort. Här behövs istället ett tydligt, kommunalt ägarskap, så att besluten och regelverken blir bättre anpassade till lokala förhållanden"*, fastslår projektägaren.

Med facit i hand kan projektledaren och projektägare instämma i utvärderarnas slutsatser¹⁹ att projektets aktörer förstått vikten av:

... en grundlig förstudie och kunskap om målgruppens förutsättningar och behov i relation till projektets innehåll och målsättningar;

... förankring och samsyn bland aktörerna innan genomförandefasen påbörjas. Här vill projektägaren understryka betydelsen av att besätta styr- och arbetsgruppen med "rätt" personer, som har kraft och vilja att förändra integrations- och arbetsmarknadsverksamheterna, så att de bättre passar målgruppens behov, och att det finns en samsyn och ett gemensamt regelverk bland aktörerna om vad som är väsentligt i arbetet med individerna/målgrupperna.

¹⁸ Slutrapport från utvärderarna Contextio AB, 2014, s. 23.

¹⁹ Slutrapport från utvärderarna Contextio AB, 2014, s. 22.

Ytterligare en lärdom är att projektledningen och projektägaren borde ha omformulerat målsättningarna när det framkom att målgruppens behov såg annorlunda ut än vad som förväntades i den ursprungliga ansökan. En grundligare (mer noggrann) analys av förutsättningarna för projektet och de deltagande individerna (sk. utgångs- eller baslinjevärden) skulle ha genomförts i ett tidigt skede. Dessa hade sedan, i sin tur, kunnat användas för att uppskatta förändringar och resultat över tid.

Projektet visar också på att integrations- och arbetsmarknadsverksamheter som bedrivs för Framtidscentrums målgrupp(er) måste få ta tid och bedrivas i ett långsiktigt perspektiv. En längre processtid hade gjort det möjligt att fördjupa och använda de kunskaper som framkommit, och befästa det samarbete som etableras under projektiden. Parterna som samverkat i projektet borde bilda en bestående gemensam, neutral plattform. Frågor som rör integration och arbetsmarknad borde ägas och drivas av kommunerna ”nedifrån och upp” istället för att kanaliseras ”uppifrån och ned” till det lokala planet.

Förändringar under projektiden som påverkat resultaten

Projektet har gått från arbetsmarknadsfokus till integrationsfokus, och från ambitionen att förhållandevis snabbt introducera deltagare på arbetsmarknaden till ett mer långsiktigt mål att öka anställningsbarhet. Projektet startade med ett tydligt arbetsmarknadsfokus, och med antagandet att deltagarna skulle vara förhållandevis väl förberedda att gå ut i praktik eller arbete. Ambitionen att få deltagarna i arbete på kort sikt har dock omvärderats och tonats ned. Anledningen är huvudsakligen att målgruppen stod längre ifrån arbetsmarknaden (och samhället) än förväntat, och att individerna hade andra behov än de som förutsetts vid projektstart. Många av deltagarnas svenskakunskaper var mycket svaga. Vissa var analfabeter, och behövde träna på muntlig och skriftlig svenska med utgångspunkt i sitt eget hemspråk. Flera deltagare hade stort behov av hjälp med samhällskontakter (myndigheter, blanketter, etc.) Kompetenshöjande aktiviteter genomfördes - en kurs i att skriva och läsa svenska, samt jobbförberedande verksamhet. De sistnämnda åtgärderna (bl.a. jobbsökarkurs, studiebesök samt individuell stöd) går ut på att finna individens egna drivkrafter och behov, och definiera realistiska mål för deltagarnas fortsatta utveckling. Integrationsfrämjande åtgärder: individuell hjälp med dokument, samhällskontakter och myndighetskontakter, språkcafé, temasessioner med dialog samt individuell läxhjälp har varit mycket populära bland FramtidsCentrums deltagare. En mindre grupp deltagare har gått en ”starta-eget-kurs” och/eller deltagit i aktiviteter som rör företagsverksamhet med särskilda teman.²⁰

Genom projektet har en yrkesförberedande träutbildning startat. Träutbildningen är en av de verksamheter som projektägaren vill framhålla som ett exempel på hur ett flexibelt arbetssätt kan resultera i yrkesinriktade utbildningar som motsvarar deltagarnas behov. Projektägaren berättar: *”Vi kunde konstatera att avståndet till arbetsmarknaden var längre än vi kunde ana. Det tar i genomsnitt sju år för en invandrare att skaffa sig ett arbete i Sverige! Den tiden måste kunna förkortas. Vi tror att det handlar om att möta individen där han/hon står, validera kunskaper och förutsättningar, och därefter kanalisera individen till rätt lösning. Ett behov som uttrycktes av flera av Framtidscentrums deltagare var att erbjuda en yrkesutbildning och samtidigt få svenskan på plats. De enkla jobben finns inte längre. Handledaren har betonat betydelsen av att lära sig ett yrke, men samtidigt fått deltagarna att förstå att språkkunskaperna är avgörande inte enbart för att deltagarna skall kunna skaffa sig ett arbete, men också för att de skall kunna fungera på arbetsplatsen. Det handlar om att kunna kommunicera med och förstå arbetsledningen och arbetskamraterna, men också om att inte utsätta sig för fara på sin arbetsplats.”*²¹

En av förändringarna som påverkat förutsättningarna för projektet är således det faktum att målgruppen stod längre från arbetsmarknaden och hade andra behov än vad projektets aktörer förväntade sig när verksamheten började.

Andra förändringar som påverkat projektet är relaterade till projektorganisationen (projektets aktörer) samt utebliven medfinansiering: När projektet gick ur förstudiefasen den 1 januari 2012, gick den projektledare som lotsat projektet genom förstudien vidare till ett nytt arbete, samtidigt som en av huvudfinansiärerna (Arbetsförmedlingen) drog sig ur ett omfattande medfinansieringsåtagande i projektet.²²

²⁰ Slutrapport från utvärderarna Contextio AB, 2014, s. 31, Tabell 7

²¹ Intervju med Anders Ahlström 2014-05-29. Monica Johansson, Eccola.

²² Arbetsförmedlingen hänvisade till att regelverket inte medgav remittering av den målgrupp till vilken Framtidscentrum vände sig - Slutrapport från utvärderarna Contextio AB, 2014, s. 21.

Projektägaren, tillika VD för Gislaveds Näringsliv AB trädde in och ägnade under 6 månader cirka 20% av arbetstiden åt rekonstruktion och omorganisering av Framtidscentrum tillsammans med Styrgruppen. Projektägaren konstaterar i ett PM 2012-10-01 att projektet inte i alla delar varit tillräckligt förankrat samt att alla projektaktörer inte tagit del av projektets innehåll och satt sig in i det egna åtagandet. Anledningen till att projektet inte avslutades trots svårigheterna uppges vara att projektaktörerna var överens om Framtidscentrums betydelse.

En ny projektledare (som stannat i projektet fram till avslut) tillträdde den 9 april 2012 arbetade med att analysera och uppdatera Framtidscentrums innehåll och organisation samt att tydliggöra olika behov. Detta arbete resulterade i åtgärder för att åstadkomma flexibla lösningar.

Det procentuella förhållandet mellan medfinansieringen från den Europeiska Socialfonden och den svenska medfinansieringen förblev oförändrat men medfinansieringen från kommunen ökades kraftigt, och ersatte en stor del av den finansiering som Arbetsförmedlingen dragit tillbaka.²³

Projektägaren skriver: ”Behovet av aktiviteter som stöd för tillgodogörandet av olika kunskaper har visat sig större än förväntat och ...aktivitetsbehoven ställer också krav på fler resurser varför antalet personer som arbetar i projektet har utökats...”

Arbetsätt

Deltagare remitterades från arbetsförmedlingen, IFO (Individ och Familje Omsorg inom kommunens Socialtjänst) och AMO (Kommunens Arbetsmarknadsorganisation). Aktiviteterna vid Framtidscentrum har bedrivits i följande tre etapper: (I) inskrivning och kartläggning av individens behov och önskemål, (II) anpassat program för att närma sig arbetsmarknaden, (III) individen går vidare till arbete, praktik eller startar eget företag. Innehållet i projektet (dess olika aktiviteter) har beskrivits i allmänna drag ovan. I utvärderarens rapport, som ingår i denna slutrapport som bilaga, finns en tabell som redogör för innehållet och som dessutom redovisar antalet deltagare för varje aktivitet. Vi har infogat tabellen nedan.²⁴

En av grundstenarna i projektet var att utgångspunkten för verksamheterna skulle vara individerna i målgruppen och deras behov. Detta är en målsättning som projektledningen, styrgruppen och arbetsgruppen hållit fast vid, även om samsynen tidvis vacklat. Det faktum att utgångspunkten varit och förblivit just målgruppens behov, har emellertid lett till att måluppfyllelsen varit besvärlig att mäta. Det är t.ex svårt att mäta människors upplevda känsla av ökad delaktighet i samhället, och/eller kapacitetsförstärkning, medan antalet praktikanter eller individer som kommit i arbete är mer konkreta mått på måluppfyllelse.

Aktivitetsområden	Aktiviteter	Kvinnor	Män	Summa
Kartläggning	Kartläggning	50	28	78
Integrationsfrämjande	Läxhjälp i grupp	19	8	27
Integrationsfrämjande	Språkcafé på FC (2 dgr per vecka)	33	5	38
Integrationsfrämjande	Tema-sessioner med dialog	19	11	30
Integrationsfrämjande	Föreläsningar och dialog kring dessa	16	11	27
Integrationsfrämjande	Korta kurser (sömnad, bakning)	24		24
Integrationsfrämjande	Individuell läxhjälp	26	14	40
Integrationsfrämjande	Individuell hjälp -sambandsservice	41	24	65
Kompetenshöjande	Skräddarsydd utbildningsinsats grupp	3	7	10

²³ Arbetsförmedlingen hade ursprungligen utlovat en medfinansiering om 4 miljoner medan den slutliga summan uppgick till 1 miljoner kronor.

²⁴ Slutrapport Framtidscentrum, Contextio AB, 2014, s. 31 (Bilaga 4, Tabell 7).

Kompetenshöjande	Kurs läsa och skriva	16	1	17
Kompetenshöjande	Arbetsmarknadsmässa	18	11	29
Jobbförberedande	Jobbsökarkurs (1-3 ggr per vecka)	12	9	21
Jobbförberedande	Jobbsökarkurs (längre period)	8	9	17
Jobbförberedande	Studiebesök	8	5	13
Jobbförberedande	Jobbförberedande, individuellt stöd	30	17	47
Jobbförberedande	Praktik	8	2	10
Starta eget-förberedande	Starta eget: Go business	6	9	15
Starta eget-förberedande	Starta eget aktivitet teman	12	3	15

Studiebesök har genomförts på: Åsas gård i Reftele, Kraftreserverna, Skeppshult, gård, Kök, Ica Kvantum och Second Hand. Dessutom ha en guidad rundresa genomförts i kommunen.

De vägar till yrkes- och språkutbildning som erbjuds via Arbetsförmedlingen omgärdas av ett regelverk som inte lämnar tillräckligt utrymme för anpassade och flexibla lösningar. Arbetsförmedlingens utbud kompletterades därför med kommunala insatser från KomVux/YrkesVux samt från två studieförbund. Studieförbundet Vuxenskolan och ABF har ansvarat för följande verksamheter:

ABF

Alfabetiseringskurs: Somalisk kursledare har anlitats, eftersom det funnits behov bland deltagarna att först kunna skriva och läsa på sitt eget språk. Vid vissa kursomgångar fanns det några få deltagare som inte hade somaliska som modersmål. De fick anpassad hjälp dels på svenska, dels på engelska.

Svensk konversation: Svensk kursledare förde konversation kring olika teman under ett par timmar per tillfälle.

Kurs i föreningsverksamhet: För att få igång kvinnoföreningen TIKUF (Trastens Internationella Kvinno- och Ungdomsförening) behövdes mer kunskap om hur man startar och vad det innebär att driva en förening.

Sömnadkurs: Svensktalande kursledare tar upp de tekniska termerna som behövs under lektionen i klädsömnad, förklarar och försäkrar sig om att alla förstår dem och går sedan över till den praktiska delen och syr tillsammans med deltagarna.

Datakunskap: Grundkurs Steg 1 och Steg 2 om datorn och Internet. Kursen var språkanpassad till gruppen.

Studieförbundet Vuxenskolan

Baka på svenska: Bakningskurs i form av sammankomster där deltagarna valde recept, bearbetade texten så att alla förstod och bakade.

Samhällsorientering på modersmålet.

Följande föreläsningar har genomförts:

Sverige förr - Åsa Ekberg-Svensson, Turism i kommunen - Peter Petersson, Personlig ekonomi - Linda Eriksson, Kommunen org. mm - Marie Johansson, Kommunekonomi - Ann-Louise Eden, Gvd kommun, Banktjänster, spara – Annelie, Nordea, Miljöpartiet - Peter Bruhn, Mihai Banica, ABF - Elisabet Petersson Samsson, IF-Metall - Zandra Hultin, Folk tandvården - två tandsköterskor, Familjecentralen - två sköterskor, Vuxenutbildningen - Pia Nilsson, Vård och omsorg - Marie Lackenbauer med kollegor

Deltagande aktörer i projektet

I Delutvärderingen (2013)²⁵ har Contextios utvärderare beskrivit projektorganisationen enligt följande:

Projektorganisationen består av en styrgrupp, en arbetsgrupp och projektpersonal. I styrgruppen sitter en representant för projektägaren Gislaveds Näringsliv Aktiebolag, samt representanter för Arbetsförmedlingen, AB

²⁵ Delrapport Framtidscentrum, Contextio, 2013, s. 5-7.

Gislavedshus, IF Metall, AMO, IFO samt Vuxenutbildningen. Samtliga representanter har en chefsposition inom respektive organisation. Projektledaren är föredragande i styrgruppen.

AMO gick in i projektet med ansvar för introduktionen och med uppdrag att remittera nyanlända till Framtidscentrum. I samband med etableringsreformen lades detta ansvar över på Arbetsförmedlingen.

Sedan dess har AMO omformulerat sitt ansvar till att handla om praktikansskaffning i syfte att göra deltagarna mer anställningsbara. AMO gör detta genom att medfinansiera en praktiksamordnare som anställdes under våren 2013. Arbetsförmedlingen rekryterar deltagare till projektet genom etableringsreformen.

IFO remitterar deltagare till projektet och för fram vilka behov handläggargruppen ser att deltagarna har, så att projektet kan försöka hitta medel för att tillgodose dessa behov. Vuxenutbildningen erbjuder projektet olika typer av utbildningsinsatser, bland annat genom medfinansiering av en språklärare och genom att genomföra externa utbildningar och kurser.

AB Gislavedshus tillhandahåller en lokal för projektledningen och projektgenomförandet. I arbetsgruppen sitter en medarbetare från respektive samverkanspart. Arbetsgruppen träffas en gång i månaden för att diskutera projektaktiviteter och insatser för enskilda deltagare. Vanligen deltar projektledaren samt representanter för IFO, AMO och Vuxenutbildningen/Högskolan på hemmaplan. Under våren 2013 har även en näringslivsstrateg medverkat vid ett flertal av arbetsgruppens möten för att bidra med idéer och kunskap. Projektledaren leder arbetsgruppens möten.

Den ekonom som administrerar projektets ekonomi gentemot Europeiska socialfonden sitter inte med i arbetsgruppen. Den ekonomiska rapporteringen sker via projektledaren som regelbundet träffar ekonomen och representanten för projektägaren för avstämning. Projektägaren avlägger dessutom rapport om projektets ekonomi vid varje Styrgruppsmöte.

Projektpersonalens sammansättning har förändrats under projektets gång. Under ansökningsförfarandet och mobiliseringsfasen utfördes mycket arbete av en projektledare som sedermera valde att gå vidare till en annan tjänst. Den nuvarande projektledaren tillträdde i början av genomförandefasen. Under genomförandefasen har projektpersonalen utökats vid flera tillfällen.

I september 2013 utfördes det operativa arbetet av följande personer: en projektledare på 100 procent, en språklärare på 30 procent (medfinansiering från Vuxenutbildningen), en projektsamordnare på 50 procent (anlitad som en extern tjänst), en praktiksamordnare på 50 procent (medfinansiering från AMO), en projektassistent med uppdrag att avlasta projektledaren med diverse praktiska arbetsuppgifter (medfinansiering från arbetsförmedlingen och projektet), en ekonom på 20 procent (anställd av projektet).

Projektpersonal sitter på olika platser i kommunen. Projektledaren, språkläraren, projektsamordnaren och projektassistenten arbetar i Framtidscentrums lokal som är belägen i bostadsområdet Trasten i Gislaved. Praktiksamordnaren sitter på AMO:s kontor i Anderstorp. Ekonomen och projektägaren sitter i GNABs lokaler i Arenum, Gislaved. Projektledaren, ekonomen och representanten för projektägaren sammanträder en gång i veckan för avstämning av projektets ekonomi. Under den period som rapporten avser genomfördes inga regelbundna möten för hela projektpersonalen.

Projektpersonalens arbetsuppgifter och ansvarsområden kan beskrivas på följande sätt: Projektledaren leder det dagliga arbetet på Framtidscentrum och utför aktiviteter med deltagarna, vilket inkluderar inledande samtal i syfte att kartlägga individens utbildningsbakgrund, behov och önskemål. Projektledaren utför även delar av administrationen gentemot ESF och är föredragande i styrgruppen, leder arbetsgruppens möten och sammanträder med representanten för projektägaren och ekonomen en gång i veckan. Från januari 2012 till juni 2013 utförde projektledaren även praktiska sysslor. Projektledaren bistår även deltagare med stöd vid myndighetskontakter.

Språkläraren undervisar deltagarna i svenska och yrkessvenska samt stöttar deltagare vid läxläsning. Ibland tolkar språkläraren på somaliska eller arabiska för deltagare som har begränsade kunskaper i svenska. Projektsamordnarens uppdrag är att rekrytera totalt 20 yngre deltagare som inte står så långt ifrån arbetsmarknaden och ordna så att de kan påbörja utbildningar, helst två- till treåriga program. Projektsamordnaren genomför även

samtal med deltagare om deras arbetslivserfarenheter och önskemål vad gäller studier och arbete samt stöttar deltagare som vill starta eget företag. Praktiksamordnaren arbetar med att anskaffa praktikplatser, genomföra arbetsplatsbesök med deltagare och sitter med i arbetsgruppen som en av två representanter för AMO. Ekonomen administrerar projektets ekonomi gentemot Europeiska socialfonden. Projektassistenten utför praktiska sysslor samt en del av administrationen.

Projektpersonalens sammansättning har utökats successivt under projektets gång i takt med att ekonomin i projektet har blivit bättre. Bemanningen i april 2014 bestod av projektledare och projektassistent på 100 procent, språklärare på 30 procent (medfinansiering från Vuxenutbildningen), projektsamordnare på 75 procent (anlitas som en extern tjänst), praktiksamordnare på 50 procent (medfinansiering från AMO) samt en ekonom på 20 procent (anställd av projektet). I januari anställdes också en person som assistent till ansvarig lärare på den förberedande träutbildningen för deltagare som bekostas av projektet.

Jämställdhetsintegrering

Under mobiliseringsfasen utarbetades en jämställdhetsplan vilket inte har använts under projektiden. Av lägesrapporter och uppgifter från projektledaren framkommer att projektpersonalen har arbetat med jämställdhet genom att vara beredda på att agera om de ser tendenser till särbehandling. Projektledaren har också påtalat vikten av jämställdhet vid möten med projektpersonalen och vid samtal med deltagare. Under samtalen med deltagare har man bland annat diskuterat kvinnorollen i Sverige. Detta har enligt projektledaren påverkat flera av de kvinnliga deltagarna som tidigare aldrig lönearbetat men som nu ser lönearbete som ett mål. Ytterligare ett sätt att stärka de kvinnliga deltagarna har varit att initiera och förbereda bildandet av en kvinno förening, liksom att utbilda medlemmarna i föreningskunskap genom ABF.

I styrgruppen framför de intervjuade att de inte sett något direkt behov av att diskutera jämställdhet systematiskt även om det ibland har funnits med på dagordningen. Man har dock försäkrat sig om att kvinnor har nåtts av projektet. Majoriteten av medlemmarna deltog också i den ESF-anordnade utbildningen i jämställdhet i början av projektet.²⁶

Det har funnits ett starkt fokus på att stärka kvinnor i de enskilda aktiviteterna men också på att lyssna in deras behov. Exempelvis har projektledaren tagit initiativ till att en kvinno förening bildats på bostadsområdet Trasten med 34 betalande medlemmar. Föreningen har sammanträtt vid tre tillfällen och planerar för närvarande för gemensamma aktiviteter.²⁷

Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning

I Socialfondens riktlinjer (ESF 2009) för tillgänglighet står att fyra olika tillgänglighetsaspekter bör beaktas:

- Fysisk tillgänglighet – exempelvis lokaler.
- Tillgänglig verksamhet – bemötande, medvetenhet om diskriminering mm.
- Kommunikativ tillgänglighet – möjliggöra denna genom teckentolkning, hörselslinga etc.
- Informativ tillgänglighet – informationsmaterial och webbsidor skall vara lättförståeliga.

Av lägesrapporterna (januari-juni 2012) framgår att Framtidscentrums lokaler är tillgänglighetsanpassade och att fastighetsskötaren bistår med ytterligare åtgärder om behov uppstår. Projektet har också beredskap för att möta olika behov av tillgänglighet, såsom behov av hjälpmedel i samband med undervisning. Projektledaren menar dock att inga sådana behov har uppkommit under projektiden.

Enligt projektledaren finns en medvetenhet om risken för diskriminering både hos henne själv och övrig personal. Verksamheten är således tillgänglig enligt detta kriterium och det finns en beredskap att ingripa vid missförhållanden även om detta inte har behövts.

²⁶ Slutrapport Framtidscentrum, Contextio AB, 2014, s. 9.

²⁷ Ibidem

Vid intervju med en projektpersonal framkommer att lokalerna är trånga i relation till antalet deltagare, vilket i viss mån kan sägas påverka den kommunikativa tillgängligheten. I övrigt anpassas undervisning och övriga aktiviteter efter deltagarnas möjligheter både vad gäller informationsmaterial och undervisning.²⁸

Spridning och påverkansarbete

Projektet har en webbplats under Gislaved Näringsliv AB: <http://www.gislavednaringsliv.se/a.523/projekt/framtidscentrum.aspx>. En film – i vilken olika projektaktörer kom till tals - har producerats av företaget T-rulle. Filmen kommer att distribueras på ett USB-minne tillsammans med föreliggande rapport till alla aktörer som varit verksamma i projektet samt andra intressenter. Filmen visades bl.a. på en spridningskonferens som anordnades i Gislaved den 26 maj, 2014, inför projektavslut. Till spridningskonferensen inbjöds bl.a. kommunala tjänstemän, representanter från ESF, näringslivsföreträdare och politiker från Jönköpings län, samt deltagarna själva. I början av juni 2014 genomfördes dessutom en särskild presentation för tjänstemän vid Regionförbundet.

En drivande kraft i projektet har själv invandrarbakgrund och är en av grundarna till tankesmedjan UniQraft. Inom tankesmedjan dryftas samhällsfrågor som bl.a. lyfts genom Framtidscentrum. UniQraft är en av de verksamheter som kommer att leva vidare efter projektiden, och som förvaltar de tankar som väcks i arbetet med kommunens integrationsstrategi. Tankesmedjan har också möjligheter att påverka politikernas intresse och engagemang för integrationsfrågor, vilken är en viktig grundsten för fortsatt arbete i kommunen och i andra delar av länet.

Egenutvärdering

Projektledaren har följt projektet på nära håll, och har därigenom haft möjlighet att samtala med deltagare samt personal. Projektets ledningsgrupp har dessutom haft underhandskontakt med företrädare för SFI. Projektledarens kommunikation med aktörerna och deltagarna har oftast resulterat i direkt återföring till projektets styr- och arbetsgrupper. Attityden i styrgruppen har generellt sett varit lyhörd och välvilligt inställd till att analysera och anpassa projektet efter behoven som framträtt i målgrupperna under projektets gång. Projektledarens eget uppföljningsarbete har varit den största bidragande orsaken till att styrgruppens aktörer lärt sig mer om målgruppens behov och som rör integrations och arbetsmarknadsområdet.

Kommentarer och tips

I föreliggande rapport har projektledaren och projektägaren delat sina erfarenheter och slutsatser om projektets huvudsakliga utmaningar och möjliggörande faktorer. Nedan kommenteras och sammanfattas några av de viktigaste möjligheterna och utmaningarna, i syfte att bidra med några goda råd och fingervisningar inför ev. framtida liknande projekt.

En möjliggörande faktor är att projektet bedrivits med ett underifrån- och upp perspektiv. Projektets innehåll och aktiviteter har utgått från målgruppernas behov, snarare än från det utbud och det fasta regelverk av åtgärder som myndigheterna erbjuder.

Integrations- och arbetsmarknadsverksamheterna involverar en mängd regelverk, myndigheter och andra aktörer. För att individerna och de olika målgrupperna skall nås av rätt resurser och få rätt stöd vid rätt tillfälle, krävs att flera olika privata och offentliga aktörer samverkar i projekt/åtgärder med integrations- och arbetsmarknadsinnehåll. Styrgruppens sammansättning och aktörernas samsyn har varit avgörande i Framtidscentrum. Näringslivets medverkan har också varit en oundgänglig grundsten i projektet.

När styrgruppen riggas måste projektägaren noga selektera personerna som skall ingå. Ledamöterna måste ha mandat att ta beslut. Det finns annars risk att den stora komplexitet som kännetecknar arbetsmarknads- och integrationsområdet bakbinder projektaktörerna. Det är ofrånkomligt att redan kända utmaningar kommer upp vid flera tillfällen. Någon i gruppen måste också få rollen att äga projektet, hålla i rodet och driva processen framåt.

²⁸ Slutrapport Framtidscentrum, Contextio AB, 2014, s. 10

En projekttid om 5 år hade varit önskvärd. En längre period hade underlättat för det fortsatta utbytet och samarbetet mellan projektets aktörer och plattformens långsiktiga konsolidering.

Projektägaren (och flera andra aktörer) beklagar att styrgruppen inte haft möjlighet att etablera och tillämpa ett system för validering av deltagarnas kunskaper och behov. Valideringen ansågs redan vid projektets början vara ett prioriterat område. Ett valideringssystem har emellertid inte utformats, eftersom några av projektaktörerna hänvisade till ett redan existerande valideringssystem. Trots att styrgruppen konstaterade att det befintliga systemet inte var tillämpligt inom ramen för Framtidscentrum, var några av projektaktörerna ovilliga att utveckla ett nytt system för validering. Om projektet pågått under en längre tid och plattformen fått utrymme att anta ett mer långsiktigt fokus, hade valideringssystemets betydelse åter lyfts fram och prioriterats av flera av aktörerna.

Ytterligare en aspekt som hör samman med förutsättningarna att erbjuda Framtidscentrums målgrupper ett långsiktigt stöd, är relaterade till lokalernas geografiska närhet till deltagarna. De ger, enligt flera av de intervjuade personerna, trygghet – inte minst för att de deltagande föräldrarnas barn kan komma till Framtidscentrum direkt efter skolan. Projektägaren understryker lokaliseringen som en av de möjliggörande faktorerna för projektet²⁹ Närheten till målgruppen (geografisk och mänsklig) har gett trygghet via en plattform där myndigheterna mött individerna. Detta har i sin tur bidragit till att stimulera deltagarnas vilja att lära och medverka.³⁰

I maj 2014 inbjöd Gislaved kommuns näringslivsutvecklare³¹ politiker och tjänstemän i kommunen till ett föredrag om utländskt entreprenörskap. Forskarna Tobias Schölin och Craig Mitchell från Sten K Centre for Entrepreneurship i Lund berättade om det forskningsprogram som nyligen startat kring ”immigrant entrepreneurship.” Dialogen byggdes kring forskningsrapporten ”Fyra nyanser av grått”.³² Rapporten och diskussionen ger nya och högrelevanta perspektiv på hur det svenska samhället tolkar och tillämpar begreppet ”integration.” Sverige har, enligt författarna till rapporten tillämpat en ”mainstreamingpolitik” vars ambitioner står närmare ”assimilering” än ”integration”. Denna attityd till integration har i sin tur historiska rötter, i ett homogent samhälle där individerna generellt sett har liknande normer, behov, sociala vanor och beteendemönster. Politiken och åtgärderna som syftar till att leda till arbetsmarknadsintroduktion och integration har inte följt med i den omfattande förändring från kulturellt homogent till mångkulturellt samhälle som Sverige genomgått under de senaste 50 åren.³³ Den svenska integrationspolitiken bygger på ambitionen att lyckas med integrationen av individer efter två år av riktade åtgärder, oavsett individens förkunskaper, utbildningsnivå, bakgrund, etc. Detta är en av förklaringarna till varför det är svårt att hitta flexibla metoder för att stötta målgrupperna i projekt som Framtidscentrum.³⁴

En slutsats som lämnas av forskarna är att integrationsfrågor med fördel kan kombineras med andra poliyområden och åtgärder. Dock är det viktigt att komma ihåg att målgrupperna alltid kommer att ha behov av speciell service som t.ex. språkinlärning, validering av betyg och tillgång till medborgarskap. Andra typer av stöd, av mer långsiktig art är traumabehandling och familjeerådgivning eller språkinlärning för invandrarbarn. Det behövs, således en balans mellan långsiktiga och kortsiktiga interventioner, liksom mellan centraliserade och decentraliserade insatser.³⁵

²⁹ Forskarna Leonie Sandercock och Giovanni Attili har, tillsammans med andra forskarkollegor producerat en dokumentärfilm och en bok som handlar om integration och betydelsen av den fysiska platsen, där människor kan samlas, utbyta idéer och erfarenheter, få hjälp med att fylla i blanketter, etc. Filmen och boken berättar historien om ”Collingwood Neighbourhood House” i det multikulturella Vancouver i Kanada. Sandercock, L. & Attili, G. Eds. (2009).

³⁰ I den lärande utvärderingen av integrations- och arbetsmarknadsprojekt INFRA (som bedrivits i kommunerna Gislaved, Gnosjö, Värnamo och Vaggeryd) har Ann Britt Karlsson och Monica Johansson betonat betydelsen av målgruppens känsla av samhörighet och trygghet i samhället, för att förebygga utanförskap och alienation. Utanförskapet leder framförallt till mänskligt lidande och att anställningsbarheten hos individerna minskar. Dessutom innebär utanförskapet stora socio-ekonomiska förluster i ett övergripande samhällsligt perspektiv. Slutrapport lärande utvärdering projekt INFRA 2014-03-31.

³¹ Camilla Kupferberg Wallin

³² Carlson, B., Galvao, G., Schölin, T. (2014) Nedladdad från:
http://www.skane.se/Public/Naringsliv/Dokument/Rapport_Fyra_nyanser_av_gratt2.pdf

³³ Carlson, B., Galvao, G., Schölin, T. (2014, s. 34).

³⁴ Ibidem

³⁵ Carlson, B., Galvao, G., Schölin, T. (2014, s. 36).

Vad krävs då, för att en mer långsiktigt hållbar förändring skall vara möjlig? Projektägaren svarar: *”För att långsiktig förändring skall kunna ske på organisations- och strukturnivån krävs att frågor som rör samordning av verksamheten lyfts till den lokala och regionala politiska nivån, så att de därigenom kanaliseras till de centrala beslutsfattarna på nationellt plan. Mer utrymme måste ges för ett ”nedifrån- och-upp” tänk inom integrations- och arbetsmarknadsfrågorna.”*³⁶

Kontaktpersoner

Anders Ahlström, Gislaved Näringsliv AB,
Anderstorpsvägen 24
332 36 Gislaved

Tel: 0371-806 00
Epost: anders@gnab.se

³⁶ Intervju med Anders Ahlström 2014-05-29. Monica Johansson, Eccola.

Källor

Carlson, B., Galvao, G., Schölin, T. (2014) *Fyra nyanser av grått*. Sten K Centre for Entrepreneurship. Nedladdad från: http://www.skane.se/Public/Naringsliv/Dokument/Rapport_Fyra_nyanser_av_gratt2.pdf.

Karlsson, AB., ConTrust Johansson, M., Eccola (2014-03-31) *INFRA Lärande utvärdering, Slutrapport 2011-2014*.

Sandercock, L., Attili, G. Eds. (2009) *Where Strangers become Neighbours. Integrating Immigrants in Vancouver, Canada*. Springer Verlag.

Sennermark, E. (2013-11) *Delrapport lärande utvärdering av projekt Framtidscentrum*. Contextio Ethnographic AB.

Sennermark, E. (2014-05) *Slutrapport lärande utvärdering av projekt Framtidscentrum*. Contextio Ethnographic AB.

Intervju med projektägare Anders Ahlström, VD för Gislaved Näringsliv AB, 2014-05-29

Samtal med projektledare Sofia Marica samt andra projektaktörer och deltagare i april-maj 2014.